

Filmo „Birželis, vasaros pradžia“
redagavimų ir vertinimų istorija
(1965 – 1969)

Loreta Mačianskaitė

Apie filmą:

<http://www.lfc.lt/lt/Page=MovieList&ID=3755&GenreID=454> Saulius Macaitis

http://www.culture.lt/satenai/?leid_id=641&kas=straipsnis&st_id=1610 Jūratė Visockaitė ,
“Lietuviški siužetai”, *Šiaurės Atėnai*, 2003-02-22.

„Birželis, vasaros pradžia“, 1969, LKS, 87 min.

- Režisierius statytojas - Raimondas Vabalas;
- Scenarijaus autorius - Icchokas Meras, Raimondas Vabalas.
- Vaidina: Vytautas Tomkus, Elvyra Žebertavičiūtė, Juozas Budraitis, Gediminas Karka, Algimantas Masiulis, Danutė Juronytė, Aldona Jodkaitė, Julija Kavaliauskaitė, Audris Chadaravičius, Steponas Kospauskas, Lilija Mulevičiūtė.

„Mano svajonės paukštė“

- Filmą sumanytas 1965 metais.
- 1966 m. sausio 10 d. Icchokas Meras įteikia LKS filmo anotaciją ir 17 puslapių fragmentą.
- 1966 m. vasario 9 d. sutartis tarp Mero ir LKS.
- 1966 m. vasario 15 d. priedas prie sutarties dėl Mero ir Vabalo bendradarbiavimo.

Anotacija, 1966 m. sausio 10 d.

- Tai pasakojimas apie mažo miestelio žmones, apie jų svajones ir iliuzijas. Iliuzijas dėl savęs, dėl kitų, dėl mažo miestelio likimo. Miestelis mažas, jame nėra didžiulių statybų, stovi jis nuošalėje nuo didelių magistralių, to sujudimo, tų statybų čia nėra ir nebus.
- Pasakojimas vyksta novelėmis apie žmones, atstovaujančius įvairius miestelio sluoksnius.
- Mažas miestelis ateityje ir liks mažu miesteliu. Ir kyla klausimas, kaip, nepabėgant, iš jo, gyventi toliau. Pasakojimas nukreiptas prieš iliuzorinį auklėjimą. Prieš auklėjimą nerealiame pasaulyje. Visas mažas miestelis, kuris trokšta savo talentų, savo „dievų“, puoselėja neįgyvendinamas iliuzijas, kurios žlugdamos laužo jauną žmogų, per daug brangiai jam atsieina.
- Pasakojimas apie šio miestelio gyventojų šiandieną persipina su jų gyvenimo nuotrupomis praeityje. Turėdami įvairų veiksmo laiką, mes galime pastebėti tiek pačių personažų, tiek miestelio, tiek laiko pakitimus.
- Pasakojimo dieną atvyksta teatras su Čechovo „Trims seserim“. Gastrolinis teatro spektaklis – iš vienos pusės, jo atlikėjų bei žmonių gyvenimai – iš kitos – dvi gijos, kurios tai susikirsdamos, tai susiliesdamos leidžia labiau sustambinti, apibendrinti šiandieninį šios temos skambėjimą.
- Vienodas automatiškas darbas, neįjungiant visų vidinių jėgų, - nors ir naudingas, bet per mažai tenkina mūsų laikų žmogų. Matyt, iškyla naujas šio darbo aspektas – galimybė kurti, galimybė pilnai atskleisti save.

I variantas

„Birželis, vasaros pradžia. Lietaus laukiant“

- 1966 m. rugpjūčio mėn. 26 d. Icchoko Mero scenarijus buvo priimtas kaip pirmas variantas. Pažymą pasirašė scenariinės redakcinės kolegijos vyr. redaktorius Z. Grigoraitis, tvirtino LKS direktorius J. Lozoraitis.

II variantas, „Birželis vasaros pradžia“, 1967.

- Autoriai kelia jauno žmogaus atsakomybės prieš save, visuomenę ir savo laiko temą.
- Scenarijus „Birželis. Vasaros pradžia“ – tai pirmas rimtas bandymą lietuviškoje kinematografijoje gvildinti tikroviškas ir svarbias šiuolaikinio tarybinio gyvenimo problemas iki šiol dar visiškai nepaliestoje socialinėje sferoje – nedidelio miestelio ribose. To miestelio, kur žmogaus sumiesčionėjimas priklauso ne tiek nuo neįdomios mažo miestelio buities, kiek dėl paties žmogaus pasyvumo ir neveiklumo.
- Tą su miesčionėjimą autoriai pasmerkia visu savo scenarijumi.

II variantas

- 1967 m. gegužės 31 d. J. Lozoraičio laiškas I. Merui: „Tokio analitinio, aktyvesnio požiūrio į gyvenimą stoka daro dabar scenarijų meniškai ribotu ir idėjiškai vienpusišku“.
- 1967 m. gruodžio 2 dienos scenariinės redakcinės kolegijos išvados, pasirašytos Z. Grigoraičio:
„Считает сценарий И. Мераса и Р. Вабаласа удачным и рекомендует его принять Главному Управлению художественной кинематографии“.

Главное управление художественной кинематографии

- После ряда замечаний, высказанных авторам в неофициальной беседе, авторы самостоятельно, а затем на семинаре киносценаристов в Дуболтах, проделали большую работу.
- ...хотелось бы рекомендовать режиссеру, не нарушая сложившейся коллизии и стиля сценария, более определенно завершить судьбы отдельных героев и точно расставить к финалу акценты
- И. КОКОРЕВА, Т. ЮРЕНЕВА. 1967 – 12 – 28...

1968 – IV -25

...авторы сценария и сценарно-редакционная коллегия должны проделать не «косметическую» правку сценария, как было это по предыдущим вариантам, а серьезно пересмотреть свои позиции и переработать режиссерский сценарий с учетом замечаний, высказанных по ходу работы над вариантами сценария.

- Главное управление предлагает кардинальным образом переделать сценарий и представить нам на утверждение. Если сценарий не будет переделан, то он будет исключен из плана студии

М.Блейман, 1968 – IV - 14

- . Но что делать с общей концепцией сценария, с безнадежными и неразрешимыми судьбами, с обреченностью городка, в котором они живут? Думаю, что частичными поправками, заплатами здесь не обойтись. Наверное, нужно пересмотреть общую концепцию. Это, конечно, очень трудно сделать. Но необходимо.

Л.Арнштам

Мне представляется, что если бы авторы всерьез задумались бы об ином ракурсе образа главного героя, об ином ракурсе его борьбы за преобразование скучной, мелкой жизни людей городка, мог бы получиться сценарий, а вслед за сценарием и фильм, который взволновал бы зрителей, заставил бы их задуматься о взаимоотношении крупного и мелкого в нашей жизни.

1968 m. gruodžio 3 d.

V. Baskakovo laiškas V. Baniuliui

- Комитете по кинематографии Литовкой ССР трижды представлял на утверждение сценарий « Июль – начало лета » ...
- Комитет Литовкой ССР информирует о том, что последний вариант рассмотрен и одобрен руководящими инстанциями республики.
- учитывая все эти обстоятельства комитет включает сценарий в план Литовской киностудии 1969 года.

Išvados apie nufilmuotą medžiagą

- 1969 m. birželio 18 d. Z. Grigoraitis, G. Kanovičius:
„Kadangi šiuo metu nėra galimybės sukviesti Studijos meno Tarybą, scenariinė redakcinė kolegija, pasitarusi su Studijos direkcija, siūlo:
 - Perfilmuoti naktinį Angelės pokalbį su Stasiu.
 - Perfilmuoti Stasio monologą apie žynį.“

Заключение художественного совета

- Принимает фильм « Июнь – начало лета » и рекомендует его Главному Управлению по производству художественных фильмов к выпуску на всесоюзный экран.
- Председатель художественного совета Литовской киностудии Ю. Лозорайтис, 1969

РАЙМОНД ВАБАЛАС:
«ТО, ЧТО С НАМИ СДЕЛАЛИ, - ЭТО ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЕ»
(Interviu su Valeriju Fominu, 1980)

Главный редактор студии сказал, что Орехова из ЦК посмотрела картину и вызвала нас на Старую площадь.

Вошли в кабинет тов. Ореховой, сели. Молчок. Для дружеского разговора первый вопрос: «Как вы оцениваете картину «Наш современник»? «Вы» — показывает на редактора. Григорайтис говорит: «Прекрасная картина». «А вы?» Я говорю: «Очень хорошая картина, по-моему, это достижение Райзмана». Она воскликнула: «Ну вот, тогда все ясно! А вы знаете, что это за картина? Вот в Югославии этой картиной объясняют свой ревизионизм и прочие дела». Этого достаточно, чтобы представить, с кем мы имели дело. Что еще говорила Орехова, я не помню, а Григорайтис вел какой-то отчаянный диалог, пошли цитаты: Ленин и Маркс... В общем, это длилось долго.

— Практический какой-нибудь совет она дала?

— «Думайте, товарищи, думайте». А это означало, что картины нет.

Из дневника заседаний секретариата Правления СК СССР

- Художественный фильм «Июнь, начало лета» — по жанру киноповесть, где тонко и достоверно, в чеховской традиции воссоздана атмосфера маленького провинциального городка. Драматически складываются судьбы героев картины, однако ее нельзя назвать «безысходной», что вменялось в вину авторам, когда фильм был запрещен для выпуска на всесоюзный экран. Секретариат рекомендует фильм для клубного показа.
- *25 июня 1987 г.*

„Birželis“ tarp kitų filmų

„Liepos lietus“ (Июльский дождь, rež. Marlenas Chucijevas), 1966

„Ilgas laimingas gyvenimas“ (Долгая счастливая жизнь, rež. Genadijus Špalikovas), 1966.

„Pradžia“ (Начало, rež. Glebas Panfilovas), 1970.

„Prie ežero“ (У озера, rež. Sergejus Gerasimovas), 1969.

„Tavo amžininkas“ (Твой современник», rež. Julijus Raizmanas), 1968.